संयुक्त राष्ट्र संघीय बालअधिकार महासन्धि
१९८९ को बालमैत्री नेपाली अनुवाद

Child Nepal (CN) 2003

unicef

बालमैत्री अनुवाद र गीत/कविता

कृष्ण सुवेदी (भारद्वाज मित्र)

कानुनी सहयोग

सह प्रा. कपिल अर्याल

संयोजक

मोहन दँगाल

भाषा सम्पादन

देवराज सापकोटा

डिजाइन

सुजिता अर्याल

चित्रकला

प्रदीप राई

सहयोगीहरू

सुमिता सापकोटा
तोयनाथ तिवारी
अमबहादुर चौधरी
सलिना धिताल

प्राविधिक सल्लाह

अर्जुन नेपाल

छपाइ / प्रकाशन सहयोग

UNICEF

सर्वाधिकार चाइल्ड नेपाल (CN)
2020

सबै बालबालिकालाई हाम्रो नमस्कार ।

बालअधिकारका बारे तपाईंहरू कतिलाई थाहा होला कतिलाई थाहा नभएको पनि हुनसक्छ । यदी तपाईं बालक्लबको सदस्य हुनुहुन्छ भने तपाईंलाई पक्कै पनि संयुक्त राष्ट्रसंघको बालअधिकार महासन्धिका कुरा थाहा होला । बालक्लबमा यसबारे धेरै चर्चा हुने गर्छ । यो महासन्धिलाई संयुक्त राष्ट्रसंघले सन् १९८९ नोभेम्बर २० मा पास गरेको थियो । नेपाल सरकारले पनि यस महासन्धिमा लेखिएका अधिकारहरू बालबालिकासम्म पुऱ्याउने बाचा गरेको छ। यस महासन्धिमा लेखिएका अधिकारका कुराहरू तपाईंहरूलाई सजिलोसँग बुझ्न गाह्रो भएको हुन सक्छ ।

त्यो कुरा तपाईंहरू जस्तै साथीहरूसँग कुराकानी गर्दा हामीलाई थाहा भयो । साँच्चै भन्ने हो भने महासन्धिमा लेखिएका शब्दहरूको अर्थ बुझ्न निकै गाह्रो छ। त्यसैले युनिसेफको सहयोगमा चाइल्ड नेपालले तपाईंहरूले सजिलोसँग बुझ्ने गरी यो महासन्धिका कुराहरूलाई तपाईंहरूलाई सरल भाषामा तयार गरेको छ । त्यतिमात्र होइन, सबै अधिकारसँग मिल्दा चित्रहरू र छोटा गीत, कविता पनि हामीले यो पुस्तिकामा राखेका छौं । पक्कै पनि यो पुस्तिकाले तपाईंहरूलाई महासन्धिमा तोकिए जस्तै बालअधिकार सजिलैसँग बुझ्न सहयोग गर्नेछ । यसबाट बढीभन्दा बढी जानकारी लिनुहोस् हाम्रो शुभकामना । यी पुस्तिका तयार गर्न सहयोग गर्नुहुने युनिसेफ र बालबालिकासँग सहजीकरण गर्न सहयोग गर्नुहुने कन्सोर्टियम नेपाल प्रति हामी आभारी छौं ।

धारा १

हामी १८ वर्षभन्दा कम उमेरका छौँ, त्यसैले हामी सबै बालबालिका हौँ ।

अठार वर्षमुनिका हामी बालबालिका
सबै बालअधिकार हाम्रो अधिकार

धारा २

हाम्रा बुवा–आमाको अनि अभिभावकको जात, भाषा, धर्म, लिङ्ग, अपाङ्गता र विचारजस्ता कुराहरूका कारण हामीलाई भेदभाव गरिने छैन भन्ने कुरा देशले पक्का गर्नुपर्छ । यस्ता भेदभाव र सजायबाट संरक्षण पाउनु हाम्रो अधिकार हो ।

भेदभाव जति सबै निराधार
संरक्षण पाउनु हाम्रो अधिकार

धारा ३

सबै व्यक्ति, सामाजिक संस्था, सरकारी कार्यालय र अदालतका जुनसुकै काम र निर्णयहरू गर्दा हाम्रो हितलाई ध्यान दिनुपर्छ र के गर्दा हामीलाई सबभन्दा राम्रो हुन्छ त्यही गर्नुपर्छ ।

बालबालिकाको सर्वोत्तम हित
यसैमा हुन्छ सबैको जित

धारा ४

लिनु परे अरूको सहयोग लिएर देशले हाम्रो अधिकारको रक्षा गर्नुपर्छ । यसका लागि देशमा भएका स्रोत साधनको सक्दो उपयोग गर्नुपर्छ ।

लगानी गर्दै सुरक्षा गर्नु यी हाम्रा अधिकार
यसमा हाम्रो सरकार हुन्छ सधैँ नै जिम्मेवार

धारा ५

हाम्रो अभिभावकका हामीप्रतिका जिम्मेवारीलाई देशले सम्मान गर्नुपर्छ । हाम्रा अभिभावकले हामीलाई बाटो देखाउन सम्झाई बुझाई गर्नु उहाँहरूको अधिकार हो । बढ्दै गरेको हाम्रो क्षमतालाई ध्यान दिंदै अह्राउनु, सिकाउनु उहाँहरूको कर्तव्य हो ।

सरकार, बुवा–आमा हाम्रा गुरूहरू
हाम्रो उमेर क्षमतालाई ध्यान दिनु बरू

धारा ६

बाँच्न र आफ्नो विकास गर्न पाउनु हाम्रो अधिकार हो । यसका लागि देशले बढीभन्दा बढी प्रयास गर्नु पर्दछ ।

खबरदार ! नखोस है बाँच्ने अधिकार
साथसाथै विकास हो हाम्रो सरोकार

धारा ७

जन्मको दर्ता गर्न, नाम राख्न र देशको नागरिक हो भनेर चिनिन पाउनु हाम्रो अधिकार हो । हामीलाई जन्म दिने आमा–बुवा चिन्न पाउनु अनि उनीहरूबाट स्याहार पाउनु हाम्रो अधिकार हो ।

परिचित हुन पाउने अधिकार हाम्रो
बालपन सजाउने समाज हो राम्रो

धारा ८

देशले हाम्रो नाम, राष्ट्रियता अनि परिचयको सम्मान गर्नु पर्छ र जोगाइदिनुपर्छ । यसमा देशले नचाहिँदो बाधा अवरोध गर्न हुँदैन ।

पहिचान संरक्षण देशकै हो काम
उल्टै छेकबार गर्नु नराम्रो हो जान

धारा ९

परिवारसँग बस्न पाउनु हाम्रो अधिकार हो । हाम्रै परिवारले हेलाँ र दुर्व्यवहार गरेका अवस्थामा बाहेक अरू कारणबाट हामीलाई परिवारबाट अलग्याउन पाइँदैन ।

परिवारमा बस्न पाउनु हाम्रो अधिकार
अलग्याउन हुन्न हामीलाई गर्दै दुर्व्यवहार

धारा १०

यदि हामी र हाम्रा बुवा–आमा छुट्टाछुट्टै देशमा बसेका छौँ भने हामीलाई ती देशहरूमा भेटघाट गर्न जाने र उहाँहरूसँग सँगै बस्ने अधिकार छ ।

हामी वारि बाबा–आमा बस्ने देशपारि
भेटघाट गर्न बस्न गर्छौं वारिपारि

धारा ११

हामीलाई हाम्रो देशबाट झुक्याई, ललाइ–फकाइ विदेश लैजान पाइँदैन । त्यसरी विदेश पुऱ्याइएमा पनि हामीलाई देशले फिर्ता ल्याउन सक्दो प्रयास गर्नुपर्छ ।

बेचबिखन हुनलाई हामी सामान हैनौ
झुक्याएर विदेश लगे हामी मान्ने छैनौ

धारा १२

हामीलाई हाम्रा कुरा ढुक्कसँग भन्न दिनुपर्छ । हाम्रो उमेर र हाम्रा कुरालाई महत्व दिनुपर्छ ।

हाम्रा कुरा स्वतन्त्र भई भन्न दिनुपर्छ
उमेरसँगै हाम्रा कुरा सुनिदिनुपर्छ

धारा १३

हामीलाई सूचना खोज्ने, सूचना पाउने र पाएका सूचना जानकारीहरूलाई बोलेर, लेखेर, चित्र बनाएर र अरू मनपर्ने तरिकाले भन्न पाउने अधिकार छ । तर यसो गर्दा हामीले अरूलाई हानि–नोक्सानि नपुग्ने गरी गर्नुपर्छ ।

सरोकार हाम्रै हुन्छ हाम्रै सूचना
हाम्रा कुरा बाँड्ने हक हामी बीचमा

धारा १४

हामीलाई हाम्रै किसिमले सोचविचार गर्ने, धर्म मान्ने अधिकार छ । यसका लागि हामीलाई सही बाटो देखाउनु अभिभावकको अधिकार र कर्तव्य दुवै हो ।

विचार छान्ने धर्म मान्ने हाम्रै अधिकार
राम्रो बाटो देखाउनुस् हामीलाई बराबर

धारा १५

संगठन खोल्ने र शान्तिपूर्ण रूपमा भेला हुने अधिकार हामीलाई छ । हामीले समूह बनाएर सँगै काम गर्दा र भेला हुँदा अरूलाई हानि–नोक्सानि नपुग्ने गरी गर्नुपर्छ ।

समूहमा भेला हुने हाम्रो अधिकार
हानि भने पार्ने छैनौं तिम्रो अधिकार

धारा १६

हामी र हाम्रो परिवारको इज्जतमा, मर्यादामा र व्यक्तिगत कुराहरूमा कसैले पनि नचाहिँदो खोजीनीति र खुलासा गर्न पाउँदैन ।

मर्यादा र हाम्रो इज्जत निजी कुरा हो
नचाहिँदो खोजीनीति गर्ने को पो हो

धारा १७

रेडियो, टेलिभिजन, पत्रपत्रिका, इन्टरनेटजस्ता सञ्चारमाध्यमबाट हामीले बुझ्नेगरी संसारभरिका सूचना र जानकारीहरू पाउने हाम्रो अधिकार छ । हामी बालबालिकालाई अहित गर्ने कुराहरू प्रचार–प्रसार गरिनु हुँदैन ।

सूचना र जानकारी हाम्रो हक हो
हाम्रो अहित गर्ने कुरा छर्नु हुन्न भो

धारा १८

हाम्रो लालन–पालन र भलो गर्ने पहिलो जिम्मेवारी हाम्रै बुवा–आमा अनि अभिभावकको हुन्छ । हामीहरूको राम्रो स्याहार होस् भन्नका लागि देशले हाम्रा अभिभावकलाई सहयोग गर्नुपर्छ ।

हाम्रो भलो, लालन–पालन परिवारले
अभिभावक सघाउने हो सरकारले

धारा १९

हामीलाई हाम्रा अभिभावक वा अरू कसैले गर्ने र गर्नसक्ने नराम्रो व्यवहार, बेवास्ता र हिंसाबाट संरक्षण पाउने अधिकार छ ।

अभिभावक, बुवा–आमा जताबाट हो
हिंसाबाट संरक्षण हाम्रो हक हो

धारा २०

हाम्रो आफ्नै परिवार नभएमा देशबाट विशेष संरक्षण र सहयोग पाउनु हाम्रो अधिकार हो ।

अभिभावक छैनन् हाम्रा, यै देशका हौं
संरक्षण हाम्रो गर ! नागरिकै हौं

धारा २१

देशभित्र वा विदेशमा हामीलाई धर्म सन्तानका रूपमा लिइएको अवस्थामा के गर्दा हामीलाई राम्रो हुन्छ, देशले त्यो कुरालाई ध्यान दिनुपर्छ ।

धर्म सन्तान बनाएर हाम्लाई दिँदा लिँदा
ध्यान देऊ हाम्रो हित प्रगतिका कुरा

धारा २२

शरणार्थी बालबालिकाले विशेष संरक्षण पाउने अधिकार हुन्छ । उनीहरू बसिरहेको देशका बालबालिका जस्तै बराबर अधिकार पाउनुपर्छ ।

शरणार्थी भनी हामलाई हेलाँ नगर
यो देश नि हाम्रै हो है हाम्रै सहर

धारा २३

हामीमा कुनै पनि प्रकारको अपाङ्गता भएता पनि सम्मानका साथ बाँच्नका लागि हामीलाई विशेष हेरचाह र सहयोग पाउने अधिकार छ ।

अपाङ्गता हुनु हाम्रो कमजोरी हैन
सहभागी बनाउ हाम्लाई दया माया हैन

धारा २४

निरोगी भएर बाँच्न, राम्रो र भरपर्दो स्वास्थ्य उपचार, शुद्ध पिउने पानी, पोषिलो खाना र स्वच्छ वातावरण पाउनु हाम्रो अधिकार हो ।

स्वस्थ जीवन बाँच्न चाहिने सबै अधिकार
हामीबीच पुऱ्याउँ है हाम्रै अधिकार

धारा २५

हाम्रो हेरचाह, संरक्षण र उपचारका लागि हामीलाई हाम्रो घरबाट अलग्गै राखिएको छ भने ती ठाउँहरूमा हामीलाई कस्तो व्यवहार गरिएको छ भन्ने कुरा नियमितरूपमा जाँचिनु पर्छ ।

स्याहार सम्भार हाम्रो गर्दा पर परे घर
घरजस्तै व्यवहार हाम्रो अधिकार

धारा २६

सहज जीवन बाँच्न र हाम्रा सबै अधिकारहरू उपयोग गर्न देशबाट सहयोग पाउनु हाम्रो अधिकार हो ।

सहज जीवन बाँच्न चाहिने सबै अधिकार
हाम्रा लागि देशको साथ हाम्रै अधिकार

धारा २७

विकासका लागि चाहिने खाना, नाना र छाना पाउनु हाम्रो अधिकार हो ।

राम्रो खाना, राम्रो नाना पक्का घर छाना
हाम्रो हक दिलाउने देश नै हो जान

धारा २८

राम्रो शिक्षा पाउनु हामी सबैको समान अधिकार हो । हामी सबैले प्राथमिक तहसम्म सित्तैमा पढ्न पाउनै पर्छ । हामीलाई माथिल्ला तहसम्म पढ्न पाउने अवसर दिनुपर्छ ।

स्तरीय र राम्रो शिक्षा हाम्रो अधिकार
देशको जिम्मा सहजमा देऊ अवसर

धारा २९

हामीले पाउने शिक्षा हाम्रो सीप र क्षमता विकास गर्ने अनि अरूको अधिकार र वातावरणको संरक्षणलाई पनि सम्मान गर्न सिकाउने खालको हुनुपर्छ ।

हाम्लाई दिने शिक्षा–दीक्षा राम्रो हुनुपर्छ
वातावरण संरक्षणमा ज्ञान दिनुपर्छ

धारा ३०

हामीलाई हाम्रो परिवारमा बोलिने भाषा, धर्म र रीतिरिवाज प्रयोग गर्न पाउने अधिकार हुन्छ ।

आफ्नै धर्म आफ्नै भाषा आफ्नै संस्कृति
प्रयोग गर्ने अधिकार छ हैन विकृति

धारा ३१

हामीलाई खेल्ने, रमाउने र आराम गर्ने अधिकार हुन्छ ।

खेल्छौं हामी रमाउँछौं हामी आराम गर्छौं
सबै हाम्रा अधिकार अब हामी बुझ्छौं

धारा ३२

हामीलाई जोखिममा पार्ने, पढ्न पाउने मौकाबाट टाढा पार्ने र हाम्रो स्वास्थ्य बिगार्ने खालका काममा लगाउनु हुँदैन ।

खबरदार ! जोखिममा हाम्लाई नपार
पढ्न लेख्न स्वस्थ हुन टाढा नपार

धारा ३३

हामीलाई लागु पदार्थ बनाउने, प्रयोग गर्ने, किनबेच गर्नेजस्ता काममा लगाउन पाइँदैन । यस्ता कामबाट हामीलाई जोगाउनुपर्छ ।

हाम्रो जीवन बरबाद लागु पदार्थले
जोगाइदेऊ, हामी पनि भोलि ज्ञानी हुने

धारा ३४

सबै किसिमका यौन दुर्व्यवहारबाट जोगिन पाउनु हाम्रो अधिकार हो ।

छिछि–छिछि टाढै बस हामी घिन मान्छौँ
यौन जस्तो कुराबाट हामी टाढै हुन्छौँ

धारा ३५

अपहरण र बेचबिखनबाट जोगिन पाउनु हाम्रो अधिकार हो ।

अपहरण, बेचबिखन कति घिनलाग्दो
अधिकार खोजौँ पार्न जीवन आशालाग्दो

धारा ३६

सबै किसिमको शोषण र त्यस्ता क्रियाकलापहरू जसले हाम्रो कुभलो हुन्छ र विकासमा बाधा पुऱ्याउँदछ, त्यसबाट जोगिन पाउनु हाम्रो अधिकार हो ।

कुभलोका गतिविधि नभएकै राम्रो
शोषणबाट जोगिइने अधिकार हाम्रो

धारा ३७

हामीले कुनै काम बिगारेमा कठोर सजाय दिनु हुँदैन । थुनामा ठूला मान्छेसँग मिसाएर सँगै राख्नु हुँदैन र हामीलाई परिवारसँग भेट्न दिनुपर्छ ।

हाम्रा साना हातले गल्ती हुन सक्दछन्
कलिला यी हाम्रा जीवन जेल बस्ने हैनन्

धारा ३८

हामी १५ वर्ष नपुगेकालाई सेनामा भर्ना गर्नु हुँदैन र लडाइँमा प्रयोग गर्नु हुँदैन । यस्तो अवस्थामा स्याहार र संरक्षण पाउनु हाम्रो अधिकार हो ।

हतियार हैन हामी कापी–कलम बोक्छौँ
स्याहार र मायासँगै ज्ञानि–गुनी बन्छौँ

धारा ३९

हेलाँ, दुर्व्यवहार, शोषण अनि यातनाजस्ता कुराहरूबाट पीडित हुन पुगेका हामीलाई फेरि इज्जत र खुसीसँगै समाजमा बस्ने वातावरण पाउनु हाम्रो अधिकार हो ।

हेलाँ, होचो, यातनाले फालिएका हामी
इज्जतिलो समाज देऊ भोलि बन्छौँ नामी

धारा ४०

हामीबाट कुनै कानुन मिच्चियो भने या कुनै विज्याईं हुन पुग्यो भने सजिलोसँग कानुनी सहयोग पाउने हाम्रो अधिकार हुन्छ ।

हामीबाट कुनै सानो गल्ती हुनसक्छ
कानुनको सहयोग हाम्ले पाउनुपर्छ

धारा ४१

हाम्रो देशको कानुनमा यो महासन्धिभन्दा अझ राम्रा कुराहरू रहेछन् भने त्यसलाई महत्व दिनुपर्छ र त्यही लागु गर्नुपर्छ ।

हाम्रै देशको कानुनमा भए राम्रा कुरा
महासन्धि परै राख खुसी हुन्छौँ सारा

धारा ४२

यस महासन्धिमा लेखिएका हाम्रा हक–अधिकारका कुराहरू सबैले बुझ्नेगरी थाहा दिइनुपर्छ ।

हाम्रा हक–अधिकार महासन्धिका
राम्रोसँग बुझाइदेऊ हाम्रै हितका

धारा ४३ देखि ५४ सम्मको संक्षेप

यी धाराहरूमा यस महासन्धिका अधिकारहरू कसरी लागु हुन्छन् र लागु भए/नभएको जाँचबुझ गर्ने तरिका के–कस्ता हुन्छन्, त्यसका लागि हाम्रो परिवारको, समाज र सरकारको के–के जिम्मेवारीह हुन्छन् भन्ने कुराहरू लेखिएको छ ।